

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Vår dato 17.02.2010
Deres dato
Vår referanse AM
Deres referanse

NHO Mat og Bios innspill til fremtidig Verdiskapingsprogram for mat.

Verdiskapingsprogrammet for mat (VSP mat) avsluttes i 2010. LMD har i den forbindelse satt ned en arbeidsgruppe for å vurdere hvordan utvikle departementets virkemidler til å bli et enda bedre verktøy for verdiskaping, innovasjon og mangfold på matområdet. Arbeidsgruppen skal komme med sine anbefalinger til partene i jordbruksoppgjøret i 2010. I forbindelse med dette arbeidet ønsker NHO Mat og Bio å komme med noen merknader til innretningen på virkemidlene som skal sikre verdiskaping, innovasjon og mangfold, herunder fremtidens eventuelle VSP mat. I tillegg har vi beskrevet matindustriens status og utfordringer generelt, men da i eget vedlegg.

Utfordringer i norsk matindustri

Norsk landbruk og matproduksjon står i dag ovenfor store utfordringer. Noen av de største utfordringene er økende konkurranse, både nasjonalt og internasjonalt, lav lønnsomhet og lavt investeringsnivå. Dette påvirker allerede i dag hele verdikjeden, både politikkkutforming og markedsaktørene. En WTO avtale eller andre større endringer i det handelspolitiske regimet, vil bety enda større utfordringer for norsk matproduksjon. Tollreduksjoner vil føre til større importkonkurranse. Det kan resultere i større import og mindre markedsandeler for norske varer, og/eller at norske verdikjeder tilpasser seg importkonkurranse ved i større grad å følge prisendringer og nivåer utenfor Norge. Reduksjon i internstøtten, og da spesielt den mest handelsforstyrrende gule støtten, vil bety omlegging av markedsordninger og målprissystemer. I sum går dette i retning av mindre lovpålagt styring og mer marked.

Matindustrien er den som først merker den økende konkurransen fra både handelen i Norge og fra import. Hele eller store deler av dette økte konkurransetrykket vil bli skjøvet bakover i verdikjeden. Dermed er det også klart i råvareprodusentens interesse å ha en mest mulig konkurransedyktig matvareindustri. Det sikrer avsetning og en best mulig pris i markedet. Fokus på konkurransekraften i matindustrien blir derfor stadig viktigere for de som er opptatt av inntektsutviklingen til råvareprodusent.

Spørsmålet er i dag er hvordan legge til rette for rammevilkår som gjør verdikjeden best i stand til å takle denne type utfordringer fremover, herunder også virkemidler rettet mot innovasjon. Generelt mener NHO Mat og Bio at følgende premisser er avgjørende for å lykkes med omstilling i marked og politikk:

- Starte tidlig og tenke langsiktig
- Politikk for hele verdikjeden
- Involvere hele verdikjeden

C:\Users\abergman\AppData\Local\Microsoft\Windows\Temporary Internet Files\Content.Outlook\WPZV4NM1\DM-#262043-v1-170210_Fremtidig_VSP_mat_Innspill_til_arbeidsgruppen.DOCX

FoU og innovasjon

Utfordringene slik de er oppsummert over indikerer et tydelig behov for ekstra innsats på mange områder. Innovasjon er ett område som kan bidra til å videreutvikle konkurransevnen til norsk matindustri, og dermed verdikjeden sett under ett. Det omfatter både teknologinyvinger og arbeidet opp mot markedet og forbrukerne.

Gjennom større innsikt i norske forbrukeres preferanser enn utenlandske konkurrenter har norsk næringsmiddelindustri åpenbare fortrinn, som kan utnyttes. I tillegg gir vårt landbruk, spredt over store deler av landet en nærhet til råstoff et fortrinn som ”kortreist mat”, ferskhet og smak, i tillegg til andre kvalitetsfortrinn.

For å realisere noe av dette potensialet for innovasjon må det både nyskaping, langsiktighet, ressurser, kompetanse og tverrfaglig samarbeid mellom flere type bedrifter og forskningsmiljø til.

Et av de viktigste kjennetegn ved et kunnskapssamfunn er at ny kunnskap raskt overføres til verdiskaping ved å endre måten noe organiseres, produseres eller gjennomføres på. Det krever økt interaksjon mellom bedrifter, mellom forskningsinstitusjoner, bedrifter og eventuelt virkemiddelapparatet.

Norsk matindustri har allerede i dag et betydelig omfang av FoU og innovasjonsvirksomhet, men majoriteten av forskningen drives av noen få større industri aktører. Forskningen, produktutviklingen og innovasjonsarbeidet finansieres både av egne midler, i samarbeid med Universitets og høyskolesektoren og med finansiering fra virkemiddelapparatet. FoU-kompetanse er et viktig konkurransefortrinn. FoU aktivitet vil være med å legge grunnlaget for morgendagens vekstinitiativ.

Betalingsvillighet er og vil i fremtiden være knyttet til opplevd verdi. Førende for FoU og innovasjonsarbeidet vil være en ennå bedre utnyttelse av naturlige norske råvarer koblet med innovative og optimaliserte prosesser og løsninger. Effektiv implementering av forskningsresultater i produktutviklingen er et viktig bidrag for å styrke og utvikle norsk matindustri. Effekten av å både satse på små, mellomstore og store initiativ og virksomheter synes åpenbar hva synergier og gjensidig ressursutnytting angår. Slik kan virkemiddelapparatet bidra til et økt mangfold og en lønnsom portefølje.

Områdene trygg mat, ansvarlig og etisk produksjon, forskrifter, merking og regelverk er viktige suksesskriterier for at småskala skal bidra til godt omdømme og verdiskaping. Samfunnet er tjent med at næringen finner en modell som sikrer at det samhandles om disse områdene og at disse prioriteres. VSP må og hjelpe større næringsmiddelbedrifter til et innovasjonsløft. Norsk næringsmiddelindustri er liten i internasjonal sammenligning og i dagens konkurranse blir det mindre relevant å begrense VSP til små og mellomstore bedrifter så lenge den reelle konkurransen kommer fra utenlandske globale industrikonsern. Suksesskriteriet er at alle parter kan finne sin plass i VSP til felles nytte.

Fremtidens virkemidler til verdiskaping, innovasjon og mangfold

Den partssammensatte arbeidsgruppen har ansvaret for å gi anbefalinger om oppfølging av VSP mat etter at programperioden går ut i 2010. Mandatet til arbeidsgruppen er: ”Det skal utarbeides en rapport med vurderinger og anbefalinger knyttet til utvikling av politikk og virkemidler som kan bidra til verdiskaping, innovasjon og mangfold på matområdet”.

Mandatet sier også: "Hovedmålgruppen for rapportens anbefalinger er primærprodusenter og små- og mellomstore næringsmiddelbedrifter".

I utgangspunktet har etablert matindustri og nyetablerer/småskalaprodusenter ulike utfordringer. For etablert industri er hovedutfordringene økende konkurranse og svak lønnsomhet, mens småskalaprodusentenes utfordring i større grad er knyttet til oppskalering av volum, stabil kvalitetsmessig produksjon og distribusjon.

Historien viser at samarbeid mellom nyetablerere og eksisterende matindustri kan være til fordel for begge parter. Etablert matindustri vil være i stand til å oppskalere produksjonen til en småskalaprodusent/nyetablerer relativt raskt. Denne tilpasningen gjør at eksisterende produksjonskapasitet også blir utnyttet bedre, noe som reduserer enhetskostnadene for begge parter. Småskalaprodusentens tilgang til kompetanse og erfaring hos etablert industri vil også bidra til å trygge kvaliteten til produktene. Etablert matindustri er også tilknyttet et eksisterende distribusjonsnettverk og har erfaring med både salg og markedsføring ovenfor kjeder og forbrukere. En kan også se for seg at enkelte produkter med basis fra et område eller region, kan bli en suksess på et større marked. Tenker da både nasjonalt og utover Norges grenser. For de produktene som eventuelt vil lykkes med dette, tror vi et samarbeid med etablert matindustri vil være avgjørende.

NHO Mat og Bio mener derfor at et utvidet samarbeid mellom nyetablere/småskalaprodusenter og etablert industri bør være en sentral del i fremtidens virkemidler for verdiskaping, innovasjon og mangfold på matområdet. NHO Mat og Bio tror at å utvikle norske matvarer på denne måten kan bidra til å styrke konkurranseevnen i hele verdikjeden.

I mandatet til arbeidsgruppen sies det at hovedmålgruppen er primærprodusenter og små- og mellomstore produsenter. NHO Mat og Bio mener at de beste prosjektene, uavhengig av størrelse, bør kunne vinne frem i konkurransen om tilskudd og støtte. Det vil virke mest hensiktsmessig opp mot mandatets ordlyd om: "... *politikk og virkemidler som kan bidra til verdiskaping, innovasjon og matmangfold*".

NHO Mat og Bio ber derfor om at arbeidsgruppen i sitt forslag til innretning og organisering av fremtidig Verdiskapingsprogram mat, legger til rette for at støtte kan gis til prosjekter der bedrifter uavhengig av størrelse kan delta.

Med vennlig hilsen

André Monsrud
Næringspolitisk sjef
NHO Mat og Bio